

Defensivens politiske psykologi

Skrevet af: **Jan Helbak** | Offentliggjort: 26. august 2018

Få udenfor Christiansborgs mure og verdenspressens redaktioner tager vel positioneringsdansen i Folketinget helt alvorligt. Alle ved jo godt, at når valgkampen er overstået, og det bliver alvor, lægges karnevallets kongekroner på hylden. Så er det den rigtige krone, der skal findes frem. Men de bagvedliggende årsager til positioneringsspillet er såmænd alvorlige nok. Næsten fyre års defensiv har mærket socialdemokratiet og venstrefløjen i en grad, hvor ingen af parterne hverken kan eller tør tænke ud af boksen.

I 1982 erkendte Anker Jørgensen efter flere års alvorlige stridigheder i Socialdemokratiet, at han ikke kunne komme videre som statsminister og som bannerfører for den velfærdsstat, hans eget parti havde været med til at opbygge, og hvis udbygning efterhånden var blevet hjørnестenen i partiets politiske strategi.

Borgerskabet herhjemme (og kloden rundt) havde indstillet sig på, at det måtte betale med opgøret med den sociale fred for at få profitten. I vejen for den vending stod velfærdsstatens grundfæstede forestillinger om kollektive, solidariske institutioner og et korporativt samarbejde mellem det politiske system og fagbevægelsen. En relativ stærk arbejderbevægelse både politisk og kulturelt. Relativt stærke socialdemokratier, og ikke mindst rodfæstede forestillinger om, at velfærden for den enkelte, ligheden og retfærdigheden kun kunne vokse, hvis der skulle være retfærdighed til.

Hele efterkrigstidens velfærdsorden blev sat under chokterapi, da den amerikanske centralbankchef hævdede renten skyhøjt, noget der accelererede en recession i svøb. Arbejdsløsheden steg. Virksomhederne lukkede. Reguleringer blev afskaffet og vejen banet for den frie og uhæmmede kapitalvækst på verdensmarkedet. Det var, hvad der skulle til, mente man i borgerskabet, for at redde profitten - altså den tilstrækkelige profit.

Socialdemokratierne, kommunisterne og den øvrige venstrefløj havde ikke noget modsvar. Når alt kom til alt havde den praktiske politik været indstillet på at udbygge velfærden og indkapsle det kapitalistiske markeds værste mutationer - ikke at overvinde kapitalismen. Så da Anker Jørgensen gik til dronningen med sin afskedsbegæring, var det også indledningen til næsten fyre års defensiv.

Nu blev socialdemokratiets og venstrefløjens politik til *forsvaret* af fællesskabet. Forsvaret af de kollektive løsninger. Forsvaret af den offentlige sektor (som om den er et gode i sig selv). Forsvaret af det korporative samarbejde. Forsvaret af "den danske model". Forsvaret af sociale rettigheder osv. Det gennemgående blev *forsvaret - defensoratet*.

Men hvad sker der egentlig med mennesker, organisationer, kampenheder osv., der i længere tid befinder sig i en defensiv? De mister initiativ - mod og selvtillid. I fald det er partier, mister de troen på egen politik og mere grundlæggende på egen verdensanskuelse og begrundelseskraft, og de fleste af dem, der kunne formulere modstanden og eventuel en vej ud, siver til et andet mindre konflikt- og lidelsesfuldt sted at være. For især Socialdemokratiet har det betydet tab af intellektuel styrke, tiltrækningskraft og politisk fremdrift. For venstrefløjen har det posttraumatiske defensivsyndrom fortrinsvis vist sig i form af en diffus søgen efter strategiske alternativer til revolutionsortodoksien fra 1917.

For socialdemokratierne - især efter "Murens fald" og Sovjets opløsning - satte den mekanisme ind, der indenfor psykopatologien hedder identifikation med aggressor. I den socialdemokratiske

bevægelse blev det til "den tredje vej" anført af Tony Blair i Labour og Gerhard Schröder i SPD. Man antog en socialliberal politisk linje i håb om at dæmme op for angrebene og tilegne sig en ny social administrationsrolle i den kapitalistiske genopbygningsperiode.

Den politiske linje fik reelt kun en otte års levetid, men nåede at ødelægge fremtidsudsigterne for den socialdemokratiske bevægelse i det dobbelte antal år. Siden 2008 og frem til i dag har socialdemokratierne forsøgt at slide sig fri af blairismens skygge, uden at det er lykkedes.

For det danske socialdemokrati startede det famlende opgør med valget af Mette Frederiksen som ny partiformand og statsministerkandidat. Som så meget andet i den bevægelse spiller man ikke åbent ud med en kritik af det gamle som begrundelse for det nye. Man lægger i en lang tåget linje afstand til det gamle og dribler det nye ind ad bagvejen. Hvad er så det nye for det danske Socialdemokrati? Man vil *genoprette* velfærdsstaten, hvilket også fortæller en del om, hvor mærket man er af lang tids ophold i defensiven. Man sætter flere af de ledende partifolk til ideologisk at trække trådene tilbage til Stauning. Ikke til det daværende socialdemokratis fremdrift og selvtillid, men til partiets mere småborgerlige omsorgsretorik. Man sætter andre ledende partifolk til at begrunde og forsvare den nye (faktisk ret gamle) velfærdschauvinisme, hvor flygtninge-indvandrerpolitikken og parløbet med DF begrundes i forsvaret af velfærdsstaten og danske jobs til danske lønmodtagere. Man forfølger en nationalt orienteret genopretning af velfærdsstaten og de kollektive dyder ved at trække sig fra det europæiske perspektiv og den europæiske arbejderbevægelse, som i øvrigt er i gang med tilsvarende drejning i hvert fald i de nordeuropæiske lande.

Kort og godt svarer man på det såkaldte liberale demokratis synlige fallit og manglende evne til at asfaltere vejen frem for en acceptabel samfundsudvikling med en nyudvikling af defensiven - *den sociale genopretningspolitik*.

Bedre står det faktisk ikke til på venstrefløjen. Det er vel nærmest lidt patetisk, når EL leger med tanken om at kunne stille med en statsministerkandidat og som begrundelse henviser til deres nye valgprogram "100 dage med Enhedslisten". Programmet er kemisk rensset for ethvert europæisk perspektiv. Det bygger helt gennemgående på den illusion, at programmet kan realiseres indenfor den danske nationalstats grænser, og at det vil kunne ske i fri dressur uden den internationale kapitals massive modsvar. På den led adskiller EL's program sig på ingen måde fra socialdemokratiets "Stol på Danmark" og "Vækst der virker". Den nationaløkonomiske forblindelse er så iøjnefaldende, at man som læser fristes til at sige: "Nåh ja, man må da håbe på, at de selv tror på det".

Betyder det så, at hele det politiske set up i EL's eller i Socialdemokratiets program er helt skævt? Ikke på nogen måde, og man kan faktisk gå så langt som til at sige, at der næsten skal målfoto til for at se den store forskel på Socialdemokratiets og Enhedslistens respektive programmer. Selvfølgelig kan man altid anlægge en vinkel, hvor forskellene gøres til det fremherskende fokuspunkt. Men anlægger man det modsatte udgangspunkt, er det relativt nemt at få øje på, hvad der forener, og det er et godt udgangspunkt. Kun på et punkt springer uoverensstemmelsen i øjnene. Det drejer sig om et fundamentalt forskelligt syn på budgetloven og Danmarks binding til Finanspagten.

Socialdemokratiet vil fastholde budgetloven. Det vil partiet nok ikke så meget længere, nu hvor LO og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd presser på for at få gennemført lempelser og justeringer, og der i hele taget er en voksende bevægelse i alle EU's medlemslande for at udtynde og på sigt helt at afskaffe finanspagten og konvergenskriteriernes snærende bestemmelser.

Enhedslisten vil af med budgetloven og mener, at Danmark ensidigt skal frigøre sig fra finanspagten. Den holdning kan et parti godt have, og man kan sympatisere med holdningen, men det er

uansvarligt bare at skrive det uden samtidigt at forklare, hvilke konsekvenser det kan få for dansk økonomi bl.a. i form af den internationale finanssektors spekulationsangreb på kronen. Skulle man have glemt det, skal der herfra henledes opmærksomheden på, hvad der skete med Mitterands progressive regering i 1982. Samme år, som Anker Jørgensen gik til dronningen.

Socialdemokratiets ledelse gør sig også skyldig i den illusion, at blokkene er i opløsning. At tiden med blokpolitisk skulle være forbi, og hvor Socialdemokratiet som konsekvens skal gå efter at danne en mindretalsregering, der kan indgå forlig med højre og venstre. Godt nok har liberalisterne ikke fremtiden foran sig. Men de har ikke lagt sig ned og gør det heller ikke. Blokpolitikken spiller i bedste velgående som understyring i samfundslivet. Det er bare ved at blive helt tydeligt, at De Radikale og Alternativet ikke hører til i samme blok som Socialdemokratiet, SF og Enhedslisten. Og hvad gør man så som Socialdemokrati, hvis man præget af defensivens politiske psykologi ikke vil udfordre modstanderne for alvor? Man taler blokkene væk og forsøger at bilde sig selv og befolkningen ind, at der kan føres progressiv politik i Danmark lukket inde bag grænsebommene og sammen med det brede flertal i Folketinget. Problemet for den øvrige venstrefløj er, at den har gouteret logikken, men ikke kan leve med konsekvensen.

Socialdemokratiets flygtninge- og indvandrerpolitik er lodret reaktionær. Men den er det logiske resultat af, at man på europæisk plan har så ringe tiltro til egne kræfter og politisk gennemslagskraft, at man har opgivet at finde europæiske løsninger på de europæiske lønmodtageres problemer og opbygge en union stærk nok til at gribe afgørende ind over de store kapitalfraktioners hærgen. Det gælder fra skattepolitik, arbejdsmarkedspolitik, flygtningepolitik til miljøpolitik. I stedet har man valgt at gribe tilbage til Stauning og "Danmark for folket". Venstrefløjen adskiller sig i realiteten ikke fra den linje. Her har forestillingerne blot antaget den illusion, at alternativet til det EU, der eksisterer, er de frie og suveræne nationalstaters Europa - vel at bemærke de progressive nationalstaters Europa, hvor den progressivitet end skal komme fra, når den ikke kan realiseres uden at lægge sig ud med den samlede internationale kapital, som ikke tåler fremkomsten af et reelt alternativ til dens egen suverænitet.

Men hvis man nu i ærlig interesse for at få et alternativ til Løkke Rasmussen som statsminister sammenligner Socialdemokratiets og Enhedslistens programmer, er der ikke noget substantielt, der tale for, at Socialdemokratiet, SF og Enhedslisten ikke skulle kunne være i et og samme parti - vel vidende at der er forskelle og i hvert fald forskelle i traditioner og kultur. Selv om det også er en mundfuld, er den dog ikke stor nok til, at de tre partier ikke som en begyndelse skulle indlede seriøse drøftelser om at gå sammen om den genopretningspolitik, de alle forfægter og på det grundlag indlede en åben dialog med fagbevægelsen og de store lønmodtagergrupper om, hvorfor og hvordan genopretningspolitikken skal gennemføres og ikke mindst videreudvikles fra det punkt, hvor velfærdspolitikken og velfærdsstaten mødte muren ført i firserne.

Socialdemokratiet vil genopbygge ligheden. Forsvare demokratiet og den lokale selvbestemmelse. Genoprette den sociale tryghed og ordentlige og sikre arbejdsforhold for alle lønmodtagergrupper. Forbedre uddannelsesmulighederne for alle. Styre støtten til de små og grønne virksomheder. Videreuddanne arbejdsstyrken hele tiden. Demokratisere sundhedsvæsenet og gøre op med en individualisering og en markedsgørelse af samfundslivet, der har vist sig katastrofal og blokerende for enhver lighedsskabende politik. Det vil Enhedslisten og selvfølgelig SF også. Hvad er så de egentlige og troværdige grunde til, at de ikke finder sammen om et fælles program, som fagbevægelsen og dens medlemmer kan identificere sig med i forhåbning om endelig at være på vej ud af næsten fyrre års gang baglæns?

At man så, hvis det skulle blive en realitet, nok hurtigt vil løbe ind i helt håndgribelige barrierer i form af borgerskabets trusler om kapitalflugt og flytning af arbejdspladser, der kalder på løsninger udenfor nationalstatens grænser - i EU forstås - bliver tvunget til at føre den politiske diskussion

"hinsides illusionernes lænker". Den diskussion har vi lige nu til gode, og den bliver først aktuel, hvis de tre partier tager deres egne programmer alvorligt.